

JEŽÍŠ A ZACHEUS

Převod materiálu

Pavel Prejda

Pořadí v lekci

31

Ž 51,12 + 16b-Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha. Bože, moje spáso, ať plesá můj jazyk pro tvou spravedlnost.

Liturgické čtení-L 19,1-6

KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

- **Jericho** bylo místem, kudy Ježíš procházel na své cestě do Jeruzaléma. Bylo jeho poslední zastávkou na nevyhnutelné cestě, na které musí *„Syn člověka mnoho trpět, být zavržen od starších, velekněží a zákoníků, být zabit a třetího dne vzkříšen“* (Lk18,22). A to proto, aby „hledal a spasil, co zahynulo“ (v.10).

- **Zacheus** byl celníkem, což znamená, že ve službách v očí lidu ne zrovna přátelských židů, vymáhal od svých židovských spoluobytel daně - za hlavu, z úrody, cestné, mýtné, mostné, daň pozemkovou a obchodní; a díky tomuto povolání se mu také nevedlo špatně. Zacheus byl vrchním celníkem; tedy šéfem všech takovýchto vymáháčů v Jerichu. Lidé považovali za zradu a nehoráznost být živ z jejich v potu tváře vydělaných peněz. Znamenalo to rouhání se proti Bohu; vždyť sloužili pohanům na úkor Božího lidu. A co teprve tehdy, když celníci vymáhali od lidí vyšší poplatky než na jaké měli právo (Lk 3,12n) a část z toho si strkali do vlastních kapes? Pro židů byl celník zamýšlený, pro židy zrádce a pro tebe, vznešený Theofile? A proto, není divu, se mohl takový celník cítit sám, vydělený, ztracený (neku-li, když ho ode všech ostatních vydělovala ještě jeho tělesná výška). Nebylo žádné cesty zpátky, jen: obrátit se tvář v tvář k Bohu (srv. Lk 18,13).

- **strom** mohl Zacheovi posloužit jako výtečná rozhledna (aspoň ho vidět!), ale zároveň i jako dokonalý úkryt. V davu pro něho nebylo místa. A Ježíšova postava, jak se o ní doslechli, v něm vyvolávala očekávání. Taková, kvůli kterým leze na strom a vystavuje se tím dalšímu možnému posměchu a odcizení.

- **setkání** umocňuje to, že Ježíš zná Zachea jménem. *„Pojď rychle dol!“*, zazní od Ježíše; žádné výtky, prosby o nápravu, přesvědčování, vyjednávání. Ježíš nepožaduje od Zachea nic, než aby jej přijal za svého, aby jej přijal za hosta. Nabízí mu své společenství a může se ho účastnit každý, kdo ho stejně bez výhrad a bez podmínek přijme. Zacheus cele rozpoznal a přijal výjimečnost pozvání. Nikolikanásobně víc než je v Tóře navrací ošizeným (Nu 5,6 a 7).

Aťkoliv Zacheus slézal se stromu k Ježíši, je to Bůh, kdo sestupuje v Kristu k člověku.

- **dav** se bouří, reptá, nechápe. Vždyť v Jerichu bydlí tolik spravedlivých a zbožných lidí, kteří by si tak vzácného hosta zasloužili. Myslíš si to také, vznešený Theofile? Jejich námitka však dostává na frak. Ježíš nebývá hostem jen u spravedlivých, zbožných, těch, kteří si ho nějak vyslouží (srov. Lk 5,31). Ježíš navštívil hříšného Zachea, stejně jako Syn člověka navštívuje nás. On hledá a zachraňuje syny Abrahamovy před jejich osamělostí, sobstředností, bezcitností, před jejich záhubou.

ÚSKALÍ TEXTU:

- nepřeceňovat **Zacheův zájem** o Ježíše - to jsme řítávali v katechetických příručkách často. Jeho zájem však nemůžeme označit za pasivní. Podívejme se na všechny aktivity a slovesa, kterými je postava Zachea vykreslena: toužil uvidět; aby poznal; bžžel napřed; vylezl na moruši; aby uviděl; rychle slezl; s radostí přijal... (srov. Lk 5, 27-32). Je v tom pohyb, snaha, vřle, děj, které vykreslují Zacheův zájem.

- spíše je třeba si dát při vyprávění pozor, aby líčení o Zacheově zájmu nezastínilo Ježíšův zájem o všelijak malé, osamělé a hříšné lidi. To je to, co nám chce Lukáš hlavně svým příběhem sdělit.

POMŮCKY

- obrázek Ježíše umývajícího nohy učedníkům (popř. text písně ze Zpívejte s námi, píseň 33, str. 125, Píseň o umývání nohou, viz. Podněty pro rozhovor),

- obrázek Jericha, obrázky dokumentující výběr daní a placení mýtného, obrázek moruše.

MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Pro mladší školní věk:

Už jste někdy navštívili lékaře a zubního lékaře? A co s vámi dotyčný lékař dělal? Myslíte si, že by šlo uzdravovat i léčit přes telefon a skrze e-mail?

Pro starší školní věk:

Kdo je podle vás mezi lidmi největší? Jak se to pozná? Podle výšky, vybavení, funkce, majetku, povahy, atd.?

Pro Theofila:

Že by Theofila trápila též myšlenka davu, že Ježíš přišel přece kvůli těm, kteří si ho zaslouží? Zdraví, naši, bez škraloupu? Je to tak v pořádku, že sám od sebe Ježíš hříšné, nemocné, osamocené, ztracené vyhledává v korunách, oslovuje jménem, zahazuje se s nimi, stoluje s nimi?

OSNOVY VYPRÁVNÍ:

poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Motivace

- I. Ježíš přichází kvůli nemocným
- II. Vrchní celník leze na strom, aby viděl Ježíše

III. Ježíš se zastavuje: Zachee, pojď dol'.

Společná hostina s Ježíšem uzdravuje srdce

Reptání přihlížejících

Zázrak celníkovy proměny

b) poznámky a osnova pro starší školní věk:

Pokud použijete motivace pro starší děti, můžete rozvinout příběh podle následující osnovy už při jmenování bohatství a majetku. A motivací otázku položit ještě jednou na závěr.

Motivace

- I. Ztracený vrchní celník
- II. Strom jako výhled i úkryt
- III. Ježíš na své cestě do Jeruzaléma
- IV. Oslovuje Zachea a vchází k němu
- V. Theofil diskutuje
- VI. Zacheova proměna překvapuje a přesahuje
- VII. S Ježíšem v domě přichází člověku záchrana

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Zkuste si představit člověka, který dělá něco špatného. Druzí lidé ho proto nemají rádi. Nemluví s ním. Vyhýbají se mu. Za zády se mu posmívají. Možná si na někoho takového sami vzpomenete. Myslíte, že se takový člověk může změnit? A místo špatných věcí dělat dobré? A změní se takový člověk sám od sebe? Jen tak náhodou? Z vlastního rozhodnutí? Anebo na někoho popud?

Evangelium nám vypráví příběh o setkání Pána Ježíše právě s jedním takovým člověkem.

II. ZTRACENÝ VRCHNÍ CELNÍK

Ve městě Jerichu žil muž jménem Zacheus. Byl malé postavy, ale vysokého postavení. Pracoval jako vrchní celník. Byl velmi bohatý a úspěšný. A přesto ho ostatní lidé ve městě neměli rádi. Proč? Celníci byli zaměstnání u nepřátel. Totiž u římských úřadů. Vybírali pro ně peníze od svých židovských spoluobčanů. Lidé jim museli odevzdávat daně: Z úrody, poplatek za užívání cest, mýtné, daň z obchodu i z pozemku. Protože pracovali pro nepřátele, považovali je ostatní za zrádce svého lidu. A také za ziskuchtivé a sobecké, kteří myslí jenom na sebe. No a protože si celníci část peněz skutečně sami nechávali, měli navíc pověst

proradných zlodějů. Sami se vyloučili i z chrámové bohoslužby. Byli nečistí, vždy spolupracovali s „neznabohy“. Výsledkem bylo to, že se jim ostatní lidé vyhýbali. Nemluvili s nimi a neměli je rádi, protože dali přednost penězům a postavení před druhými lidmi. Proto s nimi slušní lidé nechtěli nic mít.

Takový tedy byl i Zacheus. Jako vrchní celník byl nejvýše postaveným v celé té zemi vyhledávaný peněz a lstivých zlodějů. Byl ze všech nejbohatší a nejmocnější. A zároveň nejvíce odsuzovaný, nenáviděný. A také nejvíce sám.

Řekli bychom: „Dobře mu tak! Sám si to zavinil. Jedná zle. Proto také jistě špatně skončí.“ Přiblížíme ale vyprávění něco jiného.

III. ZACHEUS LEZE NA STROM

Ježíš na své cestě do Jeruzaléma prochází také Jerichem. Zpráva o něm se rychle roznesla. Mnozí už o něm slyšeli - o tom, co říká a dělá - a tak ho teď chtějí spatřit na vlastní oči. Známe to. Když do města přijede známý nebo zajímavý člověk, hned stojí u silnice zvedavci. Lidé se tlačí, navzájem se strkají, každý chce být co nejbližší a mít nejlepší výhled.

Také k Zacheovi se donesla zpráva o Ježíšovi z Nazareta. Také on je na něj zvědavý. Určitě už o něm něco slyšel. Zaujalo ho možná právě to, že Ježíš se nikomu nevyhýbá. Že se zastavuje dokonce i u těch, kteří mají špatnou pověst. Že mluví i s těmi, které druzí kvůli jejich špatným činům odmítají. Proto se chce podívat. Těm, že Ježíše touží vidět. Chce ho poznat. Pokouší se vmísit do zástupu, ale pro svou malou postavu nic nevidí.

Tady mu jeho bohatství a moc nepomohou. Nikdo ho nechce pustit před sebe. Nikdo mu neustoupí. Mnozí ho naopak schválně odstraňují dozadu. Ale Zacheus se nevzdává. Jeho zájem o Ježíše je veliký. Tu dostane nápad. Běží napřed a vyleze na strom stojící u cesty. Skryje se ve větvích moruše a čeká. Možná si připadá jako v divadle. Jako divák usazený v temném lóži, který se dívá na osvětlenou scénu pod sebou. Všecko uvidí a sám zůstane nespáten. Co uvidí? Co se dole pod ním asi odehraje?

IV. JEŽÍŠ HOVOŘÍ SE ZACHEEM

Zástup poutníků se pomalu blíží. Zacheus opatrně vykukuje ze své skrýše. Tu se ale stane něco, s čím nepočítal. Ježíš se zastaví přímo pod jeho stromem a hlasitě zavolá: „Zachee, pojď rychle dol!, dnes musím zůstat v tvém domě!“ To je ale překvapení. Z diváka se najednou stává účastník děje, který má jednu z hlavních rolí. Slézá dolů. Mohli bychom říct: Před chvílí ještě ukrytý, ocitá se najednou v záři reflektoru. Co to všechno znamená? Ježíš ho oslovuje! Jak to, že zná jeho jméno? Co ještě o něm ví? Skutečně chce jít k němu domů? Co všechno se Zacheovi v tu chvíli asi honí hlavou. Radost i zmatek zároveň! Ježíš mu nic nevyčítá! Nehrozí mu! Nekárá ho! Chce jít k němu domů. Neštítí se ho jako ostatní ve městě. Nevyhýbá se mu. Copak neví, že je celníkem? Copak neví, že Zachea tady - a vlastně právem - nikdo nemá rád?

Lidem ze zástupu se to ale nelíbí. Reptají: „Je hostem u hříšného člověka!“ Jak to, že si vybral právě Zachea? Vždyť ve městě je tolik slušných a zbožných lidí! Ti by si Ježíšovu návštěvu jistě více zasloužili. Ale Ježíš se na své cestě zastavil právě tady. U Zachea. Proč asi?

V. ZACHEOVA PROMĚNA

Zacheus si uvědomuje, že na něm není nic, co by se mohlo Ježíšovi líbit. Nemůže se odvolat ani na svou víru v Hospodina, ani na zbožné činy, ani na bezchybný život. Proto má velikou radost z toho, že se u něho Ježíš zastavil. Že se mu nevyhnul. Když ho oslovil jménem, tak o něm určitě všechno ví. Že ví i o všem špatném, co jako celník dělá. A přesto ho chce navštívit. A Ježíšovo milosrdenství ho přemáhá. Je přemožen Boží dobrotou. V tu chvíli si uvědomuje, že život, který doposud vedl, nebyl správný. Stydí se a je mu to líto. Chce se změnit. Chce nějak odpovědět na Ježíšův zájem. Ví ho potěší? Ví mu udělá radost? Zastaví se a řekne: „Pane, polovinu svého jmění dávám chudým, a jestliže jsem někoho ošidil, nahradím mu to čtyřnásobně!“ Zíká se svého bohatství, které bylo pro něho tak dležitě. Uvědomuje si, že musí napravit své chyby. Těm, které ošidil, chce splatit svůj dluh.

VI. S JEŽÍŠEM V DOMU PŘICHÁZÍ ZLOVČÍKU ZÁCHRANA

Ježíš se k němu obrátil a řekl: „Dnes přišlo spasení do tohoto domu.“ Bůh přijímá i kajícího Zachea. Raduje se z celníka, který chce změnit svůj život. Takový je náš Bůh.

Nám lidem je snadné druhého odsoudit. K těm, kteří dělají špatné věci, nechodíme na návštěvu. Se zlými lidmi se nebavíme a raději se jim vyhýbáme. Bůh je však jiný než my. On se nevyhýbá nikomu. Každého oslovuje. Každého chce navštívit. Proto Ježíš přichází a proto navštívuje všechny zbloudilé. Vyhledává ty, kteří se vydali na špatnou cestu a vzdálili se mu. „Syn zlovčáka přišel, aby hledal a spasil, co zahynulo,“ říká Ježíš. I pro takové, jako je Zacheus, platí Boží pozvání. Svou vlastní vinou se odloučil od Boha i od druhých lidí. Ale Ježíš přišel i pro něho! Pán Bůh má rád i Zachea.

VII. ZACHEUS, ANEB KDO NA KOHO PAMATUJE

Krásně se celý příběh zrcadlí i v Zacheově jménu. Pochází od slovesa „pamatovat“. Přestože Zacheus nepamatoval ve svém životě na Hospodina, Hospodin pamatoval na něho. Hospodin pamatuje na každého zlovčáka. Pamatoval na Zachea. Pamatuje i na nás.

MODLITBA

Pane Bože! Děkujeme ti, že ve svém Synu Ježíši Kristu navštívuješ každého zlovčáka. Děkujeme, že tvůj zájem platí pro každého. Děkujeme, že u tebe není nikdo předem odmítnut. Děkujeme, že svou láskou přemáháš i naše odcizení, náš vzdor, náš hřích. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, DRAMATICKÉ ZPRACOVÁNÍ, HRY:

- lezete nebo znáte někoho, kdo leze po stromech? Proč to asi dělá? Touží po výhledu, chtějí být výš, chtějí se cítit výš, nebo se před někým či něčím skrýt?

- viděli jste nebo slyšeli o filmech jako je Forrest Gump či český film Návrat idiota? Existuje nějaká souvislost mezi filmy a biblický příběhem o Zacheovi?

- vyhledejte spolu s dětmi text v Numeri 5, 6-7. Máme dnes též nějaké zákony, podle kterých se navrací majetek? Co asi způsobilo, že Zacheus sám od sebe vrátil lidem víc, než „měl“? Proč?

- pověste třeba velké papíry na zeď (nebo namalujte na tabuli) a vyznačte na každý zvlášť metr, od nuly do sta centimetrů. Nad první napište „šťastí“, nad druhý „peníze“ a nad třetí „přátelé“. Hovořte s dětmi o tom, jak vysoko si Zacheus cenil štěstí před tím, než ho Ježíš navštívil. Rovněž tak označte do metru, jak tomu bylo s penězi a s přáteli. A jak tomu bylo po Ježíšově návštěvě? O co přicházíme, když myslíme jenom na peníze?

- nakreslete římského vojáka, celníka a zástup lidí tak, aby mezi nimi navzájem byli prázdné kolonky. Pak přeložte na papírkách dletem hesla, jako: úcta, podřízenost, kolaborace, láska, nenávisť, spolupráce, odpor, nezáměr, atd. a nechte je, aby sami do kolonek vkládali hesla, která podle nich nejlépe vyjadřují jejich vzájemný vztah.

- zamyslete se s dětmi nad tím, zda se někdy cítili osamělí. Co způsobilo, že sis připadal osamělý? Pamatuješ si na ten pocit? Podařilo se ti nebo může se ti podařit dostat se z oné osamělosti? A jak?

- na papír si vyznačte třeba kolonky; nad první nadepište „Ježíš“, nad druhou „Zacheus“ a nad poslední „dav“. Požádejte děti, aby v textu Lk 19, 1-10 vyhledaly slovesa, která souvisí s Ježíšem, Zacheem a davem a zapíší je podle přebíhu děje do příslušných kolonek. Společně si pak výsledek projdete.

- promýšlejte s dětmi nad skutečnostmi, které bránily setkání Ježíše se Zacheem a které naopak setkání umožnily.

- Na papír napište dvojice, aby sestávaly z jednoho, který slouží a z jednoho, který si nechává sloužit. Např.: Lékař --- pacient; žák --- učitel; vzeš --- bachaš; volí --- poslanec; rodiče --- děti; cestující --- řidič; prodávák --- zákazník; člen sboru --- farář; Bůh --- člověk; atd. Požádejte děti, aby sami označily šipkou dvojice, u kterých je zřejmé, kdo komu slouží. (Jako například lékař slouží --- pacient. Stejně tak v našem příběhu Ježíš ---) Zacheovi, a k tomu jim můžete ukázat obrázek Ježíše umývajícím nohy učedníkům, viz. Lk 22,24-27)

Odkaz na pracovní list

[31 Ježíš a Zacheus](#)

Odkaz na píseň

[V království Božím místa dost \(EZ694\)](#)

[Otevřete brány hradb kamenných](#)

[Má duše Boha velebí \(BTS29\)](#)

[Blahoslavený, komu odpustíno \(EZ32\)](#)

[Ženeme se sami v sobě moudří](#)

[Pane, dnešek je den chvály \(BTS3\)](#)

[Buď vřelá tvá, buď vřelá tvoje všude tam](#)

[S písní k nám přistoupíme \(BTS2\)](#)

[Dnes jdu k tobě, Pane můj \(SV51\)](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo](#)

Biblický odkaz (kat)

[Lukáš 19,1–10](#)